

dilemma's blijft nogal eens hangen in de focus op Amerikaanse toestanden direct na 9/11 (zoals in het overigens zeer informatieve stuk van Bob de Graaff). Dat was ook heel erg, maar wezenlijker is de vraag hoe het recht en de beleidspraktijk ook in Europa en in Nederland de afgelopen jaren zijn veranderd en opgerekt, weliswaar binnen de regels, maar zonder dat de transparantie is toegenomen en zonder dat er structureel over ethische dilemma's wordt nagedacht. De NCTV heeft een aantal lovenswaardige pogingen tot reflectie en evaluatie ondernomen. Maar, zoals de redacteurs terecht stellen, ethische dilemma's moeten niet incidenteel worden aangestipt op wetenschappelijke conferenties of in rapporten, maar moeten 'uit de beslotenheid van inlichtingendiensten' worden gehaald. Er moet een concrete vertaalslag van het omgaan met dilemma's op de werkvloer door professionals' komen. Alleen dan is de strijd tegen terrorisme ook op de lange termijn effectief. We weten inmiddels al lang dat *politics of fear* niet werken. Veel effectiever is een politiek van slagvaardig optreden, gekoppeld aan openheid, bereidheid tot het afleggen van rekenschap en vertrouwen in de eigen democratische en rechtsstatelijke waarden en idealen.

Prof.dr. Beatrice de Graaf, Universiteit Leiden

Dick Kampman, *Kritische beschouwingen over collaboratie. Stereotyperingen van de NSB*, Assen: Van Gorcum, 2011

Geschiedschrijving beoordeeld

Hoe te oordelen over de rol van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) en haar leden tijdens de Duitse bezetting? Deze vraag is eenvoudiger gesteld dan beantwoord, zo blijkt uit de oorlogsgeschiedschrijving van de afgelopen decennia. De socioloog Dick

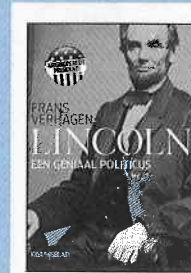
Kampman neemt in dit boek de geschiedschrijving zelf de maat. Volgens hem hebben historici zich schuldig gemaakt aan negatieve stereotypering door de beweging te brandmerken als motor van de collaboratie met de Duitse bezetter en mede schuldig te verklaren aan de Holocaust.

Kampman wil een evenwichtiger oordeel over de NSB bevorderen en de methode die hij daarvoor kiest is helder. Hij formuleert zijn uitgangspunten over het karakter van de beweging en gebruikt ze om een aantal historische studies, waaronder die van ondergetekende, te beoordelen. Kampman stelt op zichzelf zinnige vragen, maar zijn aanpak ontspooit snel. Hij redeneert eclectisch en a-historisch om aan te kunnen tonen dat de leden van de NSB 'gewone mensen' waren. Ze verwachtten van het Duitse regime in Nederland een verbetering van hun levensomstandigheden en steunden het daarom. Alles wat te maken had met onderdrukking en vervolging past daar niet in. Kampman ziet deze feiten als door de Duitse nazi's geïnspireerde uitwassen, waarmee de beweging en haar 'gewone leden' niet geïdentificeerd mogen worden. Zo rekent hij gewelddadige mantelorganisaties als Weerafdeling, Vrijwillige Hulppolitie en Landwacht ten onrechte niet tot het NSB-domein. De NSB was volgens hem misschien wel antisemitisch, maar verbond hieraan geen gedachten over uitroeiing van de joden. Kortom: 'de gewone leden' waren dus niet gewelddadig en de Duitsers hebben het gedaan. Het feit dat Mussert geen werkelijke macht had, vertaalt Kampman naar de aanname dat hij die ook niet nastreefde. In zijn ogen bekleedde de leider slechts een symbolische functie en zodoende mogen we hem de wandaden van de Duitse bezetter niet aanrekenen.

Kampman heeft geen oog voor de politieke dynamiek van de Duitse bezetting en daarom blijft zijn analyse van collaboratie fraseologie. Als tweede element van zijn agenda wil hij aantonen dat historici niet alleen een fout beeld van collaboratie geven. Ze zouden ook weigeren te erkennen, dat na de oorlog op grote schaal de mensenrechten van de aanhangers van deze groep geschonden zijn geweest door massale arrestaties, wijd verbreide mishandelingen en een collectieve bestraffing. Kampman maakt het nog bonter

door te veronderstellen dat het zoeken naar een historische verklaring van deze ontsporingen gelijk staat aan het tonen van begrip en dus aan vergoelijken. Daarmee slaat hij de plank mis en toont hij onbegrip voor wat echte geschiedschrijving inhoudt.

Prof.dr. Peter Romijn, historicus

Frans Verhagen, *Lincoln, een geniaal politicus*, Diemen: Historisch Nieuwsblad, 2012

Inspiratie voor politici

Dit boek geeft een interessant overzicht van de loopbaan van Abraham Lincoln, misschien wel de belangrijkste Amerikaanse president die in staat bleek het land uiteindelijk, ondanks de burgeroorlog, bij elkaar te houden. Deze biografie laat zien welke politieke en bestuurlijke keuzes Lincoln maakte en wat daarvan de politieke consequenties waren. Die focus op Lincoln als politicus is interessant, omdat daarmee duidelijk wordt op welke momenten Lincoln uit overtuiging handelde, wanneer praktische of partijpolitieke overwegingen de overhand namen, maar ook dat dat onderscheid niet altijd even duidelijk te maken is. Daarnaast werd er constant door hemzelf en anderen aan het *public image* van Lincoln gewerkt en wordt duidelijk hoezeer dat aan zijn succes bijdroeg.

Verhagen is vooral sterk in het beschrijven van de Amerikaanse politieke constellatie in het midden van de negentiende eeuw, met name de rol van verschillende partijen, staten en het congres daarin. Dat Verhagen de tijd en moeite neemt om uit te leggen wat de standpunten en idealen van de verliezende partij, de slavernij-staten en hun politici waren, is verfrissend.

Door het ontbreken van een duidelijke uitleg van de gruwel van de moderne slavernij, lij-